

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 38.

Lördagen den 27 November

1841.

Några ord i anledning af Hr Magister L. Åbergs "Anmärkningar rörande Figurteknningar från forntiden," införde uti N:o 36 af denna Tidning.

De ansenligaste af de hållristningar, som Hr Åberg aftecknat och som föranledt Hr Friherre Berzelii om-döme om detta slags fornlemningar, woro, så widt man wet, de alldraförste, hwilka i Norden fäste fornforskarens uppmärksamhet. De blefwo nemligen år 1627 aftecknade af Lektorn Petrus Adolphus, som trodde, att stenuggare på lediga stunder utarbetat desamma. Men Suhm, som utgifwit en teckning häraf, säger, att hwem som ser denna teckning skall säkerligen fatta helt andra tankar om denna märkwärda fornlemning, hwars ålder är ganska hög, ehuru des innehåll tywår nu icke kan förklarås. Jag medger gerna, att, om dessa hållristningar woro de ende, man kände, och om man icke närmare undersökt dem, mången kunde, liksom den widtskjeddade wetenenskapsmannen, wara färdig att tro, att de blifwit af okunniga stenuggare utarbetade. Men då dylita fornlemningar icke allenast finnas uti Bohuslän, på Dalsland, i Skåne och Bleking, såsom Hr Åberg anmärkt, utan jemwål i Östergötland, Uppland, Norrland och Jemtland, ja äfwen i Norge, och till en sådan mängd, att jag endast i Bohuslän tagit öfwer 100 teckningar af bergshällar, bland hwilka några warit många alnar i omfrets uppfyllda med mer och mindre djupt insänkta figurer; och då alla dessa framställningar wisa samma anda och syster, och då större och mindre drabningar dels till lands dels till sjös föreställas stundom å trakter, hwarest intet spår finnes till några stenuggarier eller större byggnader; så kan det wäl wara skäl förmoda, att dessa fornlemningar icke tillkommit genom blotta infall af syslösas och sjelfswäldiga sten-

uggare. För att ytterligare styrka denna mening, anser jag mig endast behöfwa tillägga, att hållristningar jemwål anträffas mångastädes i Siberien och Tartariet, nära Sinai, på Kap och i Amerika; och dessa hållristningar finnas stundom å bergsbranter, som äro nästan oåtkomliga och skola enligt sägen blifwit der inhuggne, när hafwet i en urtid haft en sådan höjd.

Jag delar således Hr Åbergs mening, att hållristningarne icke tillkommit af blotta infall eller okynne; men jag skiljer mig deremot från denne nitiske forskares förmodan, att de äro "framställningar af det, som beryktade säder utfört hemma och under sina ärofulla krigståg." I sådan händelse skulle ofelbart våra många sagor yttra något om dessa märkwärda minnestafvor, helst de förekomma i så stor myckenhet; och de talrika derå afbildade fartyg skulle jemwål då förete ett helt annat utseende. Under Nordens hjeltetid brukades, såsom wälbekant är, intet fartyg med dubbla för- eller afterstammar, ännu mindre några dubbelfartyg, som förenades med twärträ, sådana som en stor myckenhet föreställas bland hållristningarna. Man behöfwer endast kasta en blick på de kanoer, som äro afbildade i Kapiten Cooks med fleres resor, och man skall finna en öfverraskande likhet mellan de afbildningar, som förekomma å våra hållar och Söderhafswildarnes kanoer. Liksom man ser af våra hållristningar, att bak- och framstammar äro prydde dels med godtycklige sirater, dels med gapande djurhufwuden och hela djurfigurer, och män derå dels sitta för att ro, dels stå upprätta för att strida med klubbor och spjut, på samma sätt föreställas ifrågawarande öboers kanoer. Ja, jag har äfwen träffat bland våra hållristningar några afbildningar af detta slags owanliga dubbeltkanoer, som wisa hål å medlersta betäckningen. Slita afbildningar kunna wäl aldrig sam-

manblandas med det slags fartyg, som våra wifingar användt, och hwarå man wanligtvis förde segel, då kanoer deremot merendels sakna sådana. Emellertid har jag på ett par ställen sett inristade fartyg med segel, och dessa ha mycken likhet med dem, hvilka Söderhafswildarne begagnat å sina kanoer.

H:r Åberg "tror det strida mot erfarenheten, att antaga det ett urfolk, som ej känt bruket af metaller, skulle förfärdigat sådana fartyg, som hållristningarne antyda, och han säger, "att hållristningarnes fartyg esomoftast utwisa djurshufwuden på sina höga framstammar och desutom hafwa en besättning, som motsvarar sagornas intyg och tror sig dertföre böra uti dessa figurer se en afteckning af de härskpepp, hwarmed Nordens Furstar företogo sina sjötåg och icke enligt mitt förmenande, wildars kanoer." Jag nödgas således till förswar för de åsigter, jag yttrat i min Antiquariska och Arkitektoniska Resa, anföra, att det just är erfarenheten, som ådagalägger möjligheten af det, jag påstått. Ny-Zeländarne, ehuru obekante med metaller, hade enligt uppgifter och teckningar i Kapiten Cooks Resor icke allenast förmåga att werfstålla sina snidwerk, utan de hade tilloçmed en utbildad ornamentsstil. Deras konstiga snidwerk användes på kanoer, som mycket liknade våra hållristningsfartyg, de användes på bräden, som der wärderades lika mycket som wi wärdera goda målningar. Ja, desse wildar utstrade äfwen sina wapen och förfärdigade lädor med en beundranswärd ornamentsrifedom; och allt detta med stenredskap. Ett märkwärdigt exempel på en rå nations håg för och färdighet i anbringande af utskiningar och afbildningar å tyger och husgerädsaker träffades af Kapiten Cook hos invånarne wid Nutkasundet. De inskuro nemligen på sina träarbeten samt sina sten- och benwapen, mennisko-, djur- och fågelliknelser. Stundom sattes menniskoansigten å fågeltroppar. Ehuru simpla dessa afbildningar woro, kunde föremålens urbilder deraf igenkännas. Dessa wildar hade äfwen en mängd små bilder af menniskor, djur, fåglar och fiskar, och förfärdigade härtyger, som äfwen woro pryddes med åtskilliga figurer; ja, de buro mössor, hwarå stundom hela deras hwalstfångst föreställdes. "Ehuru," såsom man anmärkte, "dessa föreställningar woro ofullkomliga och råa, bewisade de likwisst, att man här utan den ringaste kunskap om skriftecken dock kunde på ett waraktigt sätt uppbewara åtankan af wisfa handlingar, hwilken måhända desutom bibehölls i sagor och sånger. Man ser jemwäl på deras bohag al-

lahanda målade figurer, i afseende på hwilka det är twifwelaktigt, om de äro tecken af en bestämd betydelse eller blotta infall af inbillningskraften." Beträffande slutligen hållristningsfartygens starka besättningar, så måste derwid anmärkas, att desamma noga öfwerensstämma med uppgifter på och teckningar af bemannade kanoer hos Söderhafswets wildar. Hwadän jag i detta afseende endast hänwisar till Kapiten Cooks och andras upptäcktsresor.

Då wi för öfrigt jemföra våra håll- och runristningar, sinna wi, att de förre ha ett helt annat snitt än de sednare. Hållristningarne äro nemligen ögonstänkligen infnackade och inslipade med stenredskap, då de sednare äro inbuggne med hackor eller mejslar. Detta är så uppenbart, att enhwar, som lemnar någon uppmärksamhet deråt, skall säkert finna skillnaden mellan dessa båda arbetsätt. Alexander von Humboldt, som omnämner de hållristningar Petrus Adolphus upptäckt och säger, att sådana finnas nästan i alla de land, som bebos af Skandinaviska folk, yttrar i afseende på Amerikas hållristningar, att de tillhört en wild urstam, hvars kultur ådagalägger en fullkomlig obekantskap med bruk af mejsel, och all annan metalliskt redskap. Då jag nedskref i min Resa ofwannämnda mening om det sätt, hwarpå hållristningarne blifwit utarbetade, hade jag ännu icke fått läsa denne widtrefsedade naturforskares werk öfwer Amerika, hwarföre jag så mycket hellre här återoppar detta afgörande wittnesbörd.

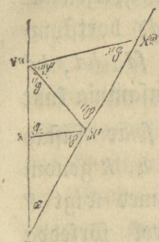
H:r Åberg tror widare wildar sakna förmåga att göra några sådana oegentliga framställningar, som dem jag antydt. Alexander von Humboldt säger öf likwäl, att Amerikas wildar anteckna å trädens bark med konventionella tecken sina bedrifter, och detta är således en bekräftelse på hwad den berömde W. Robertson förut berättat rörande detta förhållande. Förstnämde författare biträder, hwilket förtjenar i förbigående nämnas, den lärde M. Zoegas mening, att nemligen ingen wrå på jorden finnes, hwarest framställning af begrepp genom figurer icke förekommit, d. ä. en bildskrift i stället för bokstafschrift warit använd.

H:r Åberg förmenar, att de förstedte ringar samt de hålör, som jag trott beteckna sköldar och åttöggar, föreställa sol, måne och stjernor. Ehuru mycken åtning jag hyser för en forskare, som på ett lika öppet som wänflapsfullt sätt framlägger sina med mina olika åsigter; så finner jag mig uppkallad att söka med några ord redogöra för min förmodan. Wid nämde

pelig motwigt P (t. ex. om 1, 2 eller 3 Skepp.), då scalorna straxt ange desfas förhållande.

Det andra föredraget affåg trisectio et multi-sectio anguli optica (Genom tryckfel står i förhandlingarne optici) eller en optisk lösning af casus irreducibilis.

Winkels tredelning har varit ett af Geometriens mest ryktbara problem, som sysselsatt både forntidens och nutidens geometrer. Såsom bekant är leder den analytiska expressionen för detta problem till en equation af 3:dje graden där alla 3 rötterna äro reella men förefomma i Cardans eller rättare Tartaleas lösningsformel under en imaginär form, som gifwit upphof till benämningen casus irreducibilis. Den af Prof. Hill angifna lösningen för problemet war hemtab från optiken. Om nemligen OX'' och OX''' äro 2:ne mot samma plan vinkelräta fring O rörliga planspeglar (se fig. 2) och vinkeln

$X'X'' = \varphi =$ en vinkel hwars delning är känd t. ex. $\varphi =$ rät, och linneerna OX, OX', OX'', OX''' kallas för X, X', X'', X''' samt OX tages efter behag, så blir $X \sin \varphi$ känd ($= c$). Om nu t. ex. en vinkel ψ skall tredelas så bestämes X''' så att

$$X''' \sin \psi = c, \text{ och å andra spegeln}$$

affattes $OX''' = X'''$, då man finner $\frac{1}{3}\psi = \frac{1}{3}\varphi - \alpha$, om nemligen speglarne wridas så fring O att en från punkten X under vinkeln φ utgående stråle $XX'X''$ efter 2:ne reflexioner faller på punkten X''' , hwilken genom en stålspits eller en diamant i förwäg kan wara å spegeln utprickad, eller genom ett rörligt micrometerhår antydd. Bewiset är lätt. Enligt reflexionslagen äro nemligen de lika tecknade vinklarna lika, och enligt Eucl. 1. 32.

$$\varphi' = \varphi - \alpha$$

$$\varphi'' = \varphi' - \alpha = \varphi - 2\alpha$$

$$\varphi''' = \varphi'' - \alpha = \varphi - 3\alpha$$

samt enligt en wälkänd trigonometrisk grundsats

$$X : X' = \sin \varphi' : \sin \varphi$$

$$X' : X'' = \sin \varphi'' : \sin \varphi'$$

$$X'' : X''' = \sin \varphi''' : \sin \varphi''$$

och således genom sammanfattning

$$X : X''' = \sin \varphi''' : \sin \varphi$$

eller $X''' \sin \varphi''' = X \sin \varphi = c$. Men $X''' \sin \psi$ gjordes $= c$, följaktligen blir $\sin \varphi''' = \sin \psi$ och, således $\psi = \varphi''' = \varphi - 3\alpha$, hwadan $\frac{1}{3}\psi = \frac{1}{3}\varphi - \alpha$,

h. s. b. På samma sätt fäs, om $X^V \sin \varphi^V$ göres $= c$, efter 4 reflexioner $\frac{1}{5}\varphi^V$ o. s. w.

Denna lösning af casus irreducibilis torde synas mången owetenskaplig, då den ej begagnar den wettenskaps hjälpmedel hwarunder den lyder utan en helt annans, nemligen optikens. Men då mathematiken så länge tjenat fysiken till biträde, wore det enligt förfs mening ej så mycket ur sin ordning om denna i omvänd ordning lemnade något biträde åt den förwa. Af alla så wäl hans som andras forskningar är det neml. afgjort att för till och med den enklaste casus irreducibilis, den då en vinkel skall delas i 3 lika delar, plana geometriens constructionsmedel, (linealen och cirkeln), äro otillräckliga, utan behöfwes dertill såsom redan Pappus anmärkt en coniss section t. ex. en hyperbel eller parabel eller någon annan högre linea (såsom en conchoid), hwarpå Pappus har flera exempel. Men fordras en större delning, så behöfwes än högre lineer, såsom Cartesii treudd (tridens) till quintisection o. s. w. Dock har redan Pappus wisat att en bäge eller vinkel kan delas i hwad förhållande som helst medelst en transcendent linea, nemligen dels med Dinostrati quadratrix och dels med Archimedis eller rättare Conons spiral. I theoretiskt afseende synas desfa de gamles lösningar, äfvensom Newtons med flere nyares, icke lemna någonting att önska; men destomera i practiskt, dels med afseende på mångfalden af constructionsmedel, och dels på swårigheten att noggrannt werkställa de äskade constructionerna. För detta ändamål måste man anlita mekanikens biträde, för att sammanfatta sådana rörelser, att de begärda curverna blifwa uppritade. Ännu mera synes optikens biträde böra komma i åtanka, såsom det, hwilket i practiken alltid måste lemna den största noggranhet. Man inser nemligen lätt, huru till förutanwista constructioner tuber och micrometerhår m. m. kunna anbringas, och såmedelst samma noggranhet winnas som wid astronomiska observationer.

Hwad åter beträffar den Algebraiska och Arithmetiska lösningen af casus irreducibilis, så fästade förf. uppmärksamhet derpå att alla algebraiska försök att lösa densamma wid nogare påseende ytterst bringas derhån att draga cubikroten ur ett imaginärt binomium, och att man efter alla möjlige omwägar att undgå detta dock alltid hänwisas af formlerna till densamma. Hwad kan nu betydelsen wara af detta factum och hwad frukt kan man hemta deraf? D.

twifvelaktigt den, att Algebran just af Arithmetikern fordrar att han skall kunna draga (Cubit —) roten ur ett imaginärt binomium, och att detta är ett för casus irreducibilis oundgängligt postulat. Detta postulat är också så mycket naturligare och nödvändigare som man i Algebra och Arithmetik brukar draga ro-

ten af roten, såsom $\sqrt[5]{\sqrt[3]{a}}$, och då hvarje rot har ett eller annat reelt och flera imaginära värden (såsom $\sqrt[3]{a} = \sqrt[3]{a_0} =$ reela roten, eller $= \frac{-1 \pm \sqrt{-3}}{2} \sqrt[3]{a_0}$

= de imaginära), kan den ena roten följaktligen redan i sig ej erhållas, utan förmedelst just detta postulat. Men när detta medgifves så upphör denna casus att vara irreducibilis, och det återstår blott för Arithmetikern att visa huru postulatet realiseras.

Sedan frågan sålunda blifwit vederbörligen ställd, hänvisas dels till ett af förf. i Crelles Journal XI bandet meddeladt sätt att utdraga cubikroten såsom med ringa modification tjenligt att äfwen utdraga cubikroten ur ett imaginärt binomium $a+ib$, så att den erhålles under samma form $\alpha+i\beta$, om $i^2 = -1$, dels till en fullständigare utveckling af detta sätt uti en wid tillfället förewift afhandling. Men de åsigter, som för dessa betraktelser ligga till grund, föra nödvändigt till att nogare och mera systematiskt i algebran behandla enhetens imaginära rötter, så att man alltid i allmänhet får $\sqrt[n]{1}$ under formen $\alpha+i\beta$ eller nogare $(\alpha_n+i\beta_n)^r$, hvilken utvecklad och ordnad blir af formen $\alpha_n^r+i\beta_n^r$, såvida nemligen $\alpha_n+i\beta_n$ är någon wif af enhetens rötter $\sqrt[n]{1}$, och r ett helt tal.

Hvarje sådan rot $\sqrt[n]{1}$ eller $1^{\frac{r}{n}}$ wifades nödvändigt ha formen af ett imaginärt binomium, som rätteligen betecknas med $1_0^{\frac{r}{n}} + i 1_n^{\frac{r}{n}}$, och blir genom denna lära 1_0^x och 1_1^x härigenom algebraiska tecken, som äro nödvändiga för att completera potensläran. Men nu wifas lätt att så snart dessa tecken i Algebran wunnit burkap eller rättare Algebran härmed blifwit rikad, hvarje casus irreducibilis med dem är lös- lig. Med det samma är också en länge om- twiflad fråga beswarad, den huru man på analytisk väg skall komma till de trigonometriska functionerna;

ty i sjelfwa werket äro imaginära rotbinomets coef- ficienter 1_0^x och 1_1^x ej annat än cosinus och sinus för x eller för en deremot proportionerlig winkel. Men när på så sätt de trigonometriska functionerna eröfrats åt Algebran, så är med detsamma ådaga- lagt, att den kända trigonometriska lösningen af ca- sus irreducibilis ej längre är en oegentlig och lånad, utan den rätta analytiska lösningen af detta namn- funniga problem. Då förf. uti twenne på fransyska författade afhandlingar, nouvelle méthode pour l'ex- traction d'une racine quelconque d'une binome reel ou imaginaire, samt Esquisse d'une theorie générale des racines binomes imaginaires, fullständigt ut- wedlat ofwanantyhde theorie, kan tills widare denna antydan vara tillräcklig.

(Fortf. följer.)

Angelophaniers historiska sanning och betydelse.

(Utdrag ur Akademiska föreläsningar.)

Den speculativa kritiken förklarar, att läran om Englars tillvaro och verksamhet för den nyare tids- bildningen qwarstår endast på ett dödt, traditionellt sätt, och att tidens utbildade medvetande förhåller sig deremot bestämdt förnekande. Nu är wäl i och för sig intet att inwända mot detta påstående, ty då Strauß angifwer sig såsom den moderna tidsbildnin- gens organ, så måste man wäl tro honom på orden, då han förkunnar, att en högre andewerld icke existerar i hans medvetande och således icke heller i den af honom representerade tidsbildningens. Men om detta påstående utfrädes så långt, att en högre an- dewerld icke är, har warit eller kan vara och verka, emedan den icke är till i tidens medvetande, så är detta uppenbarligen för mycket sagdt, emedan deraf skulle följa, att tidens medvetande är ofelbart. Af en theolog, som berömmar sig att vara så fri från fördomar och förutsättningar, i synnerhet sådana som i någon mån hafwa en supranaturalistisk karakter, wän- tar man sig icke den papistiska fördom, som antager ett menfligt medvetandes ofelbarhet. Till denna incon- sequens gör sig likwäl Strauß skyldig, då han deducerar den mythiska förklarings sanning från ett tids- medvetande, hwars sanning sjelf är problematiskt. De wanliga rationalisternas naturliga utläggning förfa- star han på den grunden, att det genom denna tolkningsmethod tillkapade naturliga blifwer mera öfwer-

naturligt än det öfvernaturliga sjelf, som derigenom skulle bortförklaras. I detta påstående har han wisserligen rätt. Detta skall genom ett enda exempel blifwa tydligt för hwar och en. Dr Paulus, som representerar den naturliga utläggningen i des mest utbildade gestalt, förklarar den Englasyn, som wisade sig för Zacharias, på följande sätt: "Äfwen i det waktande tillståndet kan det gifwas ekstaser, under hwilka subjectiva bilder föreswäfwä själen med sfenet af objectiva tilldragelser. Sådana ekstaser äro wisserligen icke wanliga; men hos Zacharias, menar Dr Paulus, sammanträffade mycket, för att framkalla ett så owanligt tillstånd — den länge hysta åträn efter afkomma, nu den utmärkande lotten, att i templets helgedom låta folkets böner med rökverket uppfiga till Jehovah, hwilket för honom kunde gälla såsom ett gynnsamt förbud för uppfyllandet af hans bön. I den förhöjda stämningen i helgedomens mystiska halfdunkel tänker han nu bedjande äfwen på sin högsta önskan, nu eller aldrig wäntar han bönhörelse och är dertöre benägen att i allt hwad som kan förete sig se ett tecken af denna bönhörelse. Det uppfigande rökverket, upplyst af lamporna på husastaken, bildar figurer. Dessa figurer samla sig för prestens uppbade fantasi till gestalten af ett himmelskt wäsen, af hwilket han i början blifwer förskräckt, men snart tror sig förnimma bewisjandet af sin bön. Knappt uppfiger häremot hos honom ett sakta twifwel, förrän den öfwerfomme presten anser redan detta för brottligt. Han tror sig höra en förebräelse och — förbjuder sig sjelf för någon tid bruket af den efter förmänande misbrukade tungan. Med den nylifwade kraft, som denna sällsamma händelse hos honom wäckt, nalkas han sin hustru och hon blifwer en annan Sara." — Utan att uppehålla os wid det osammanhängande och onaturliga af denna naturliga förklaring i des beståndsdelar, annärka wi blott det besynnerliga deruti, att en inbillad visionär förutsägelse skulle så noga motswaras af utgången. Det gudomliga undret undanrödjes genom ett menskligt tillfällighetsunder, som är wida swärare att tro och som Nationalisten swärigen sjelf tror. Strauß förkastar hela denna naturliga förklaring med de orden: "Således har Dr Paulus förwandlat ett gudomligt under i ett slumpens under; men om man säger: för Gud är ingenting omöjligt, eller: för slumpen är ingenting omöjligt, så går det ut på ett, beggdera är lika precärt och owetenskapligt." Man märker det cyniska hän, som sticker fram genom

det affecterade wetenskapliga lugnet. Sådana sarcasmer wisa sig icke så sällan i det Straußiska werket, såsom t. ex. då han med affeende på berättelsen hos Matthæus om Jesu inridande i Jerusalem, der det talas om en åsninna och des fole, säger att folen "måtte hafwa lupit med i Evangelistens hufwud." Detta hän låter tydligt se skillnaden mellan Guds och Werldsfurstens evangelium. Man tycker sig se den demoniska werlden, som hänler åt den himmelska. Nästar man en blick tillbaka i historien, så skall man finna, att de tider warit de mest andelösa, der löset bland menniskforna warit mycket. Himlens inwånare gråta öfwer det ondas seger på jorden, men demonerna le. Det är det ondas triumf, att kunna göra det gudomliga lösligt, att parodiera det sublima, att förwandla idealet till en caricatur. Rasta wi en blick från historien ned i wårt eget hjerta, så skola wi äfwen der finna något af det demoniskt småaktiga, som ler åt det himmelskt stora. Något af Strauß rör sig hos enhwar. Det är det demoniska i menniskfowerlden, som will qwäfwä det högre lifwets utveckling. Det är twiflets onde genius, som will förstöra wårt ädlare wäsen genom att göra des realitet misstänkt för os sjelfwa. Allt kommer då derpå an, huruvida wi hafwa mod att i trots af det demoniska, som ler inom och utom os, bewara det enda, som kan uppehålla wår högre sträfwan, tron på det godas seger. Och i tron är ju segren redan gifwen. Men det gifwes äfwen ett löse, som icke är demoniskt, utan härflyter af en ädel rent mensklig källa och innefattar ett medwetande af contrasten emellan det gudomligt stora och den menskliga inifränknigen. När Napoleon med den tillintetgjorda planen af en Romersk werldsmonarchi återwände från Ryssland, så gaf sig medwetandet af denna contrast lust i det bekanta utropet: Från det sublima till det lösliga är blott ett enda steg. Det war ett oändligt stort, som gick under i ändligheten. När de på Congressen i Wien församlade Monarcherna emottogo underrättelsen om Napoleons återkomst från Elba, så genomslögs hela församlingen af ett elektriskt slag, hwars närmaste werkan war — ett allmänt skratt. Det war ett oändligt stort som höjde sig segrande öfwer ändligheten. I löset låg icke något hän — det war ett owifforligt och omedwetet känsloutbrott, som wäcktes genom contrasten af det oändliga i ändligheten. Men wi hafwa ett bibliskt exempel, för wårt ämne så mycket wigtigare, som Strauß just begagnar detta exempel, ehuru oriftigt ut-

tydtt, såsom grund för det påståendet, att Engels förhållande, då han straffade Zacharias med stumhet för sin otro, war Gud owärdigt, efter som Gud i ett lika fall icke ens lät höra någon förebräelse, då Abraham log wid den tillsägelsen, att hans hustru i sin höga ålderdom skulle föda honom en son, hvars ätt skulle blifwa så talrik som himlens stjernor och ur sitt sköte frambringa den, i hwilken alla jordens folk skulle blifwa wälsignade. Men detta löse war icke twiflets demoniska, utan det war trons ända till löse stegrade förwåning öfwer den oerhörda, contrasten af det oändligt stora i det oändligt lilla. Werldshistorien rörey sig i sådana contraster. Des rikaste utwecklingsmomenter hafwa alltid utgått från en ringa början. Man tänke blott på Roms grundläggning och på Reformationen. Men allrämest gäller detta om sjelfwa werldsutwecklingens centrum, Jesu födelse. Ty just emedan den detta war, och således af den allrahögsta och wäsentligaste betydelse för hela människoslägtets högsta intressen, måste den nämnda contrasten i den allrastarkaste grad framträda, och det så, att den blef uppenbar för hela werlden. Ty här war icke något enskilt eller särskilt, utan något universelt i fråga. Här af förklarar det sig nu, hwarföre Jesu födelse är omgifwen med uppenbarelsor af den högre ändewerldens inwånare. Det gudomligas inträde i menfligheten skulle derigenom så åstādliggöras, att des historiska wisshet för alla menniskor på hwarje bildningsgrad skulle kunna i medwetandet uppfattas. Återlösningens werklighet skulle bekräftas liksom genom en historisk symbol. Men efter christendomens inträde i menfligheten upphöra dessa uppenbarelsor. Blott före densamma, under G. T:s tid, och wid des första införande i werlden hade himmelens Englar synlig gemenskap med jordens inwånare. Ty emedan christendomen skulle blifwa en werldsreligion, så måste den både förberedas och införas så, att den kunde af alla fattas såsom ett werkligt Guds rike, af Gud omedelbart och på ett utomordentligt sätt både förberedt och inledt. Ty Englauppenbarelsorna äro just det historiskt werkliga framträdandet af Guds omedelbara inwerken på sinnewerlden. Det underbara som omgifwer christendomens framträdande så wäl som des förberedelsegrad står der således såsom en tydare på des icke mythiska utan absolut historiska beskaffenhet. Det underbara är historia och symbol på en gång. Ty det skall just beteckna för folkslagen, att christendomen, på hwilken detta underbara pekar, är den absoluta re-

ligionen, den och ingen annan. Wisja de icke tro detta tecken, så skall intet annat gifwas dem. Och just derföre äro alla andra werldsepocher, så wigtiga de än relativt må wara, icke beledsagade af detta underbara, emedan ingen har den absoluta betydelse, som christendomen. Då således Strauß säger, att "hwad den intelligibla werlden gör för wår i sådana betydande tidpunkter, som den på hwilken christendomen började framträda, just består deri, att den stiftar utomordentliga menniskoandar, icke att den låter Englar stiga upp och ned," så bewisar det intet annat, än att den speculative kritikern icke ännu har lärt sig förstå christendomens bestämmelse att wara en universalreligion. Den stora massan af de enfaldige, som icke kunna lyfta sig till höjden af en Straußsk werldsåskådning, kan omösligt wara belåten med utomordentliga menniskoandar i religiösa mål, utan de behöfwa en Gud, som gör sig känd för dem derigenom att han låter sina Englar fara upp och neder öfwer Menniskones Son. Härmed bortfaller af sig sjelf det af Bauer framställda och af Strauß godkända infastet mot Angelophaniens historiska werklighet, "att neml.," såsom orden falla, "i den gamla werlden Englar wisja sig beställsamma wid de obetydligaste anledningar, men i den nya stanna sysslolösa till och med wid de wigtigaste händelser." De wigtigaste händelser sakna Englars synbara deltagande, just derföre att christendomen är den enda händelse, som är så wiktig, att den behöfwer dessa af Strauß så kallade "firater af Englauppenbarelsor." Hwad som för honom är blott en mythisk firat, är för dem, som förstå att det gifwes en Gud, en nödwändig lem i historiens organism.

(Fortsättes.)

Den 11 siffl. November stedde Rectors-ombytte wid Köpenhamns Uniuersitet, då Conferents-Raad Örted öfwerlemnade rectoratet åt Stats-Raad Brøndsted. Decani för nästa akad. år blefwo: i theol. fakulteten Professor Scharling, i den juridiska Profesfor Algreen-Nielsen, i den medicinska Profesfor Otto, i den filosofiska Statsraad Brøndsted.

Kongl. Wetenskaps-Akademien i Berlin har af Konungen i Preussen erhållit uppdrag att besörja en ny upplaga af Fredrik v. Stores werk. Den der till nämnda kommissionen skall bestå af Alexander v. Humboldt, Profesforerne v. Naumer, Ranke och Böckh.

En jemförelse emellan Leipzig och Stuttgart, tyska bokhandelns begge betydligaste förlagsorter wisar, att i Leipzig wid 120 boktryckarepressar med 10 snällpressar, 611 föattare

och tryckare äro sýselsfatta; i Stuttgarts 26 boktryckerier arbeta för närvarande 603 personer wid 121 pressar, med 30 snällpressar (incliuive 7 dubbelsnällpressar). Litografiska anstalter äger Leipzig 10, Stuttgart 22 med 96 pressar.

Den nyligen afstidne Dr. Mason, f. d. Professor wid Universitetet i Oxford, har testamenterat åt nämnda läroverk 70000 P. St. (omkring 840000 R:de Sw. B:ko) till ökande af des bibliotek; desutom hela sin värdefulla samling af egyptiska, grekiska och romerska antiquiteter, sina papyrusrullor etc.

På Konungens af Preussen befallning har Sophokles' tragödie "Antigone" blifwit efter Donners öfversättning inscenerad och uppförd på teatern uti det nya palatset i Potsdam. Skådeplatsen war för tillfället på antikt sätt anordnad under ledning af Ludwig Tieck; körerna, äfwen som inledningsmusiken war komponerad af kapellmästaren Felix Mendelssohn-Bartholdy. Representationen bewisades af hovvet och en utvald samling af notabiliteter i wetenskap och konst, hvilka dertill blifwit inbjudna från Berlin. Madame Crelinger spelade Antigones roll. Det hela utfördes på ett utmärkt sätt och gjorde hos alla närvarande ett klasiskt intryck. Efter en så lyckad begynnelse torde ordningen komma till de öfriga skådespelen af Sophokles och banan äfwen blifwa öppnad för Aeschylus och Euripides; ett återgående till de gamla grekiska mästerverken, som icke skall förfela att utöfwa en wälgörande uppreifning uti det genom öfverswämning af nyaste tidens i allmänhet dåliga dramatiska produktioner förslappade teaterwäsendet.

I anledning af det nyssnämnda, genom den konstfällande Konungen i Preussen föranskaltade, uppförandet af Sophokles' tragödierna, har denne författare blifwit modern inom den bildade werlden i Berlin. Den som ej förmår studera honom på originalspråket, skyndar att skaffa sig en öfversättning. Af sådana finnas icke få i Tyskland. Efter de första försöken af Ch. v. Stolberg, Hölderlin, Jähse och Ait har särdeles Solger lemnat förträffligt i denna wäg; bland nyare öfversättningar inrymmes temligen allmänt företrädet åt den af Thudichum utgifna förmedelst det öfwerallt synliga sina konstsinnet och det med stor trohet och tydlighet förenade wälljudet. Donner sökte att till och med öfwerträffa sin föregångare, och i enskilda delar har detta lyckats honom; han öfversätter mycket ordagrant, men ofta hårdt och Boskift styft (Borberg "Pellas und Kom" will icke anse arbetet såsom ett steg framåt efter Thudichum). Hos Mühlmann i Halle har helt nyligen utkommit i tvenne band en ny öfversättning af Sophokles' tragödierna. Författaren är F. W. G. Stäger, som äfwen bifogat sitt werk den grekiska texten. Denna öfversättning prisas såsom alltigenom icke blott korrekt, utan äfwen trogen, wälljudande och tyf; den går en lyckad medelwäg emellan Boskift styfhet och hårdhet och alltför polerad, godtycklig modernisering. Sällan har en boks utgifwande råttat inträffa wid en mera gynnande

tidpunkt. — Märkligt nog är hwad det i Preussen hastigt wägnade intresset för Sophokles infaller samtidigt med en förrer uppmärksamhet egnad åt samme författare wid de nordiska universiteterna. I Lund har han begynt innevarande termin att offentlig föredragas. Likaledes föreläses han i Christiania och Upsala. På sednare stället har Professor Palmblad just i dessa dagar kompletterat sin öfversättning deraf.

Professorn i Matematiken wid universitetet i Breslau och Directorn wid derwarande observatorium, Dr. Ernst Julius Scholtz, en om sin wetenskap ganska förtjent lärde, har träffats af den olyckan att den 22 sisl. Oktober, på en af honom bewisad jagt, genom ett stott i hufwudet från sitt tillfälligt afbrinnande gewär ögonblickligen förlora lifwet. Han war född 1799, war anställd wid universitetet såsom docens sedan 1827 och såsom professor ordinarius sedan 1834.

Schelling, som nu nedfatt sig i Berlin, håller dertädes sedan början af innevarande månad föreläsningar öfwer uppenbarelsens filosofi. Den wäntade heftiga konflikt emellan honom och Hegels skola har icke förspotts. Man bemöter hwarandra med ömsesidig förekommande wänlighet. Schelling räknar bland sina kolleganter Hegels anhängare af alla nyanser, och en af hans i Berlin studerande söner besöker en af de förnämste Hegelianernes föreläsningar.

Uti något fenare underrättelser från Berlin än nyss anförda heter det: I den lärda werlden wänder sig talet hufwudsfalligen om Schellings föreläsningar. Ej blott studenterna, utan hela hufwudsadens bildade publik will höra och hafwa hört den berömda filosofen, och trängseln efter biljetter till hans föreläsningar skall endast låta jemföra sig med tilloppet till A. v. Humboldts föreläsningar. Schelling skall för öfrigt söka att göra sig här mycket gällande.

Hos C. A. Schwetschke och Son i Halle har Öfwerkonfessorial-directorn och general-superintendenten Dr. Breitschneider i Gotha utgifwit en ny skrift: "Elegantie, oder die Frommen und Allgläubigen unserer Tage," som torde göra stort uppteende i den teologiska werlden. Denna skrift är ett trillingsstyck till tvenne andra, förut af honom utgifna skrifter, af hvilka den ena "Heinrich und Antonio," uppiradde emot det jesuitiska proselytmateriets ofog, den andra "Der Freiherr von Sandau" mot ultramontanismens marieringar med de blandade äktenskapen, och hvilka begge af publiken så gynnamt emottogos. Öfridigt skall äfwen denna nya skrift finna ganska många läsare.

Nr: 39 af denna tidning utgifwes Lördagen den 11 Dec.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1841.

